

Αρχές διαπολιτισμικής εκπαίδευσης στα σχολικά εγχειρίδια του μαθήματος των Θρησκευτικών

/ [Πεμπτούσια](#)

Αρχές και ζητήματα διαπολιτισμικής εκπαίδευσης στα σχολικά εγχειρίδια του μαθήματος των Θρησκευτικών του Γυμνασίου

Σε αυτή την ενότητα ερευνάται η ύπαρξη αρχών και ζητημάτων διαπολιτισμικής εκπαίδευσης στα σχολικά εγχειρίδια του μαθήματος των Θρησκευτικών στην Α΄, Β΄ και Γ΄ τάξη του γυμνασίου. Για την επίτευξη του σκοπού της εργασίας χρησιμοποιήθηκε η μέθοδος της ανάλυσης περιεχομένου που ενδείκνυται για αντίστοιχες έρευνες (Κυριαζή, 2009), χωρίς όμως την εξαγωγή στατιστικών στοιχείων, τα οποία ήταν εκτός του σκοπού της εργασίας.

Στο σχολικό βιβλίο της Α΄ Γυμνασίου (Γριζοπούλου & Καζλάρη, 2006) στην πέμπτη ενότητα *“Η ιστορία του Αβραάμ: η μεγάλη κλήση, το μεγάλο «ναι»”* ο Αβραάμ φιλοξενεί τρεις ξένους άνδρες στη σκηνή του και τους περιποιείται προσφέροντας τους τα καλύτερα από τα προϊόντα του. Ανεξάρτητα από το θρησκευτικό συμβολισμό, στη διήγηση μπορεί να διακρίνει κανείς στοιχεία φιλοξενίας και προσφοράς προς αυτόν που τα έχει ανάγκη ανεξάρτητα από την προέλευση ή την καταγωγή του. Αυτή η πράξη αναδεικνύει αρχές της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης όπως η αλληλεγγύη, ο σεβασμός στην ετερότητα και η αντιρατσιστική συμπεριφορά.

Στην έβδομη ενότητα: *“Η ιστορία του Ιωσήφ: «Εσείς σκεφτήκατε να μου κάνετε κακό, ο θεός όμως επέτρεψε το καλό»”* παρουσιάζεται η ιστορία του Ιωσήφ, ο οποίος μολονότι πουλήθηκε ως σκλάβος από τα αδέλφια του στην Αίγυπτο, η αξία του αναγνωρίστηκε από τον Φαραώ και ανέλαβε σημαντική θέση στο παλάτι. Ο Φαραώ στάθηκε στις ικανότητες του Ιωσήφ και όχι στο ότι ήταν ξένος και δούλος. Με αυτό τον τρόπο σεβάστηκε την ετερότητα του, τον αναγνώρισε ως ίσο με τους άλλους εργάτες και αποδέχτηκε την εθνική του καταγωγή.

Αντιθέτως, στην όγδοη ενότητα *“Ο λαός ζει σκλαβωμένος στην Αίγυπτο. Ο θεός αποκαλύπτεται στο Μωυσή”* διακρίνει κανείς από την πλευρά του Φαραώ ρατσιστική συμπεριφορά και έλλειψη σεβασμού στα ανθρώπινα δικαιώματα των Ισραηλιτών, στους οποίους συμπεριφέρεται με βάνουσο τρόπο χρησιμοποιώντας τους σε βαριά έργα με σκοπό την εξόντωση τους, φοβούμενος μελλοντική εξέγερση τους εναντίον του.

Επιπλέον, στη δέκατη τρίτη ενότητα *“Η ζωή οργανώνεται με βάση το Νόμο του Μωυσή”* εμφανίζονται αρχές της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης όπως η ενσυναίσθηση, η κατανόηση της ετερότητας, ο σεβασμός των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, η δικαιοσύνη και η ισότητα. Συγκεκριμένα, ο νόμος που δίνει ο Μωυσής στο λαό του αναφέρεται στις σχέσεις με τους συνανθρώπους τους, οι οποίες πρέπει να χαρακτηρίζονται από αγάπη και κατανόηση. Ως προς τους ξένους και τους αδύναμους κάνει λόγο για τη μη εκμετάλλευση του ξένου, την προσφορά στο φτωχό, το μη δανεισμό με τόκο, καθώς και για την έγκαιρη πληρωμή του ημερομισθίου.

Στην εικοστή δεύτερη ενότητα *“Βαβυλώνια Αιχμαλωσία: ο λαός στην εξορία”* παρουσιάζεται η ζωή των Ισραηλιτών στη Βαβυλώνα. Οι Ισραηλίτες

υποχρεώνονταν να εργαστούν σε καταναγκαστικές εργασίες, αλλά ταυτόχρονα είχαν το δικαίωμα να καλλιεργούν τα δικά τους χωράφια και να ζουν σύμφωνα με τις επιταγές της θρησκείας τους. Σε αυτή την ενότητα διακρίνει κανείς διαπολιτισμικά ζητήματα από την αρνητική και θετική τους πλευρά όπως η καταπάτηση των εργασιακών δικαιωμάτων από τη μία και ο σεβασμός στην ετερότητα και η ανοχή από την άλλη.

Στο σχολικό εγχειρίδιο της Β΄ Γυμνασίου (Τσανανάς & Μπάρλος, 2007) υπάρχουν διάσπαρτα αρκετά ζητήματα και αρχές της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης. Συγκεκριμένα, στην πέμπτη ενότητα *“Ο Ευαγγελισμός της Μαρίας για τη γέννηση του Μεσσία”* στο κατά Ματθαίο 1, 19 αναφέρει: «Ο μνηστήρας της Ιωσήφ, επειδή ήταν ευσεβής και δεν ήθελε να την εκθέσει δημόσια, αποφάσισε να διαλύσει τον αρραβώνα διώχνοντας την κρυφά». Ο Ιωσήφ πριν την εμφάνιση του αγγέλου νομίζει ότι η Μαρία είναι έγκυος από μοιχεία, αλλά σεβόμενος το δικαίωμα της να ζήσει, σκέφτεται να τη διώξει κρυφά, ώστε να μην εφαρμοστεί ο νόμος θανάτωσης της μοιχαλίδας διά λιθοβολισμού. Από τα παραπάνω αναδεικνύονται θεμελιώδη διαπολιτισμικά στοιχεία, καθώς ο Ιωσήφ έδειξε σεβασμό στην ανθρώπινη ζωή, σεβασμό στη γυναίκα, καθώς και ενσυναίσθηση στην κατάσταση της Μαρίας.

Στην έκτη ενότητα *“Η γέννηση του Ιησού Χριστού: Γενέθλια της νέας ανθρωπότητας”* παρουσιάζεται ότι το μήνυμα για τον ερχομό του Ιησού Χριστού λαμβάνουν κάποιοι άσημοι Ιουδαίοι, και όχι το ιερατείο, καθώς και κάποιοι σημαντικοί αλλοδαποί οι μάγοι. Αυτή η απόφαση δείχνει σεβασμό σε όλους τους ανθρώπους (άσημους ή μη), και αντιρατσιστική συμπεριφορά, καθώς δέκτες του μηνύματος έγιναν μη Ιουδαίοι.

Η αντιμετώπιση όλων των ανθρώπων ως ίσων, ο σεβασμός στη γυναίκα και γενικότερα αντιρατσιστική συμπεριφορά φανερώνεται στην ενδέκατη ενότητα "Ο Ιησούς και οι μαθητές του" στο κατά Λουκά 8, 2-3. Συγκεκριμένα, από την αρχή της δράσης του Ιησού τον ακολουθούσαν και γυναίκες ως μαθήτριες στον ευρύτερο κύκλο των μαθητών του. Σε αυτή τη συμπεριφορά εναντιώνονταν οι ραβίνοι, οι οποίοι δεν δέχονταν τις γυναίκες, καθώς δεν τις θεωρούσαν ως ίσες με τον άνδρα.

Στη δέκατη τρίτη ενότητα "Ο Ιησούς Χριστός ως διδάσκαλος - Εισαγωγή στις παραβολές του" στο κατά Μάρκον 1, 22, στο κατά Ιωάννη 7, 15 και στο κατά Λουκά 15, 1-2 αναδεικνύονται διαπολιτισμικά στοιχεία όπως το δικαίωμα όλων στη μάθηση και η ανοχή, καθώς ο Ιησούς δίδασκε σε όλους τους χώρους έχοντας ως ακροατές όλους όσους επιθυμούσαν να ακούσουν τη διδασκαλία του, ενώ οι γραμματείς δίδασκαν σε ειδικούς χώρους, ναούς και συναγωγές, έχοντας συγκεκριμένους και περιορισμένους ακροατές.

Η παραβολή του σπλαχνικού Σαμαρείτη (Ενότητα:15 "Η παραβολή του σπλαχνικού Σαμαρείτη: Ο πλησίον μας και εμείς") περικλείει αρχές της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης. Ο σπλαχνικός Σαμαρείτης, ο οποίος θεωρούνταν εχθρός των Ιουδαίων έδειξε φιλευσπλαχνία στον πληγωμένο Ιουδαίο σε αντίθεση με τους υπόλοιπους διαβάτες. Αυτή η συμπεριφορά φανερώνει ενσυναίσθηση, σεβασμό του

ανθρώπινου δικαιώματος για ζωή, αντιρατσιστική συμπεριφορά, απουσία εθνικιστικής σκέψης και αλληλεγγύη.

Η ίση αντιμετώπιση όλων των ανθρώπων από το θεό και ο σεβασμός στην ετερότητα φανερώνεται στη δέκατη έκτη ενότητα του σχολικού εγχειριδίου *“Η παραβολή της τελικής κρίσης: Πώς αξιολογούνται οι άνθρωποι στη Βασιλεία του Θεού”*. Ειδικότερα, στην παραβολή της τελικής κρίσης ο Ιησούς Χριστός τονίζει το κριτήριο αξιολόγησης της ζωής και τη σημασία της αγάπης προς το συνάνθρωπο υποστηρίζοντας ότι η κατάληξη του καθενός εξαρτάται από τις επιλογές, τις πράξεις και τις παραλείψεις έναντι των συνανθρώπων του ανεξάρτητα από την εθνικότητα τους.

Στη δέκατη έβδομη διδακτική ενότητα *“Ο Ιησούς υπερασπίστηκε και εξύψωσε τις γυναίκες και τα παιδιά στην καινούρια ανθρωπότητα”* στο κατά Ιωάννη 8, 4-11 οι Φαρισαίοι πήγαν στον Ιησού μία γυναίκα που είχε διαπράξει μοιχεία, για να ζητήσουν τη γνώμη του για την τιμωρία της που σύμφωνα με τον ιουδαϊκό νόμο ήταν ο λιθοβολισμός. Ο Ιησούς όμως δεν καταδίκασε τη γυναίκα. Αντίθετα, υπερασπίστηκε τις γυναίκες που βρίσκονταν στο περιθώριο και τους επέπληξε όλους. Από αυτή την πράξη φανερώνεται ο σεβασμός στη γυναίκα και στην ανθρώπινη ζωή. Στην ίδια ενότητα στο κατά Μάρκον 10, 13-16 ο Ιησούς επιπλήττει τους μαθητές του, επειδή δεν επέτρεπαν στα παιδιά να έρθουν κοντά του λέγοντας «Αφήστε τα παιδιά να έρχονται σε μένα. Μην τα εμποδίζετε, γιατί η Βασιλεία του Θεού ανήκει σε ανθρώπους που είναι σαν και αυτά». Με αυτό τον τρόπο εξυψώνει τα παιδιά, δείχνει σεβασμό στα δικαιώματά τους, γεγονός ιδιαίτερα σημαντικό, καθώς τα παιδιά μαζί με τις γυναίκες βρίσκονταν στο περιθώριο της ιουδαϊκής κοινωνίας.

Στη δέκατη όγδοη ενότητα *“Κάποιοι ευσεβής και ο Ζακχαίος: Δύο πλούσιοι, δύο διαφορετικές επιλογές ζωής”* ζητά ο Ιησούς να φιλοξενηθεί από τον τελώνη Ζακχαίο, ο οποίος ήταν μισητός στο λαό εξαιτίας του επαγγέλματος του. Ο Ζακχαίος δείχνει μετάνοια που γίνεται αποδεκτή από τον Ιησού. Αυτή η πράξη φανερώνει ενσυναίσθηση, σεβασμό στην ετερότητα και αλληλεγγύη.

Το σχολικό βιβλίο του μαθήματος των Θρησκευτικών στη Γ΄ Γυμνασίου (Καραχάλιας κα, 2011) μελετά κυρίως θέματα από την ιστορία της εκκλησίας, μέσα από τα οποία τίθενται ζητήματα που άπτονται του ενδιαφέροντος της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης. Συγκεκριμένα, στην τέταρτη ενότητα *“Ιεροσόλυμα: πρότυπο χριστιανικών κοινοτήτων”* Πράξεις: 2, 42-47 περιγράφεται ότι η πρώτη χριστιανική κοινότητα των Ιεροσολύμων βίωνε την αγάπη και εφάρμοζε την κοινοκτημοσύνη. Οι Χριστιανοί έτρωγαν με απλότητα το δείπνο τους «αγάπες» και είχαν τα πάντα κοινά (Ελληνιστές και Ιουδαίοι). Όταν υπήρξαν διαφωνίες μεταξύ

τους επιλύθηκαν με την παρέμβαση των επτά διακόνων. Από τα παραπάνω αποδεικνύεται η ύπαρξη αλληλεγγύης και ο σεβασμός στην ετερότητα. Στην ίδια ενότητα ο μαθητής έρχεται σε επαφή με τις έννοιες της φιλανθρωπίας και της αγάπης, οι οποίες παρέχονται σε κάθε άνθρωπο των ενοριών είτε αλλόθρησκο, είτε αλλοεθνή. Αυτό αποτελεί αντιρατσιστική συμπεριφορά, σεβασμό στην ετερότητα και αλληλεγγύη προς το δοκιμαζόμενο συνάνθρωπο.

Στην ενδέκατη διδακτική ενότητα *“Ιγνάτιος ο Θεοφόρος”* γίνεται παρουσίαση των επιστολών του. Οι επιστολές του αναφέρονται στην αγάπη που πρέπει να τρέφουν οι Χριστιανοί για τους Ιουδαίους και για τους Εθνικούς. Τονίζει τη σημασία της πίστης, της αγάπης και των καλών έργων, καθώς θεωρεί πως όλοι οι άνθρωποι είναι αδέρφια και συναθλητές στον αγώνα της ζωής. Θεμελιώνει τη χριστιανική κοινωνικότητα στην αγάπη, στην υπομονή και στην πραότητα. Μέσω αυτών ο μαθητής γίνεται κοινωνός διαπολιτισμικών αρχών όπως η αντιρατσιστική συμπεριφορά, ο σεβασμός στην ετερότητα και η αλληλεγγύη.

Επιπλέον, η δωδέκατη διδακτική ενότητα *“Διάταγμα των Μεδιολάνων: ένας νέος δρόμος ανοίγεται για τους Χριστιανούς”* αναφέρεται στο διάταγμα των Μεδιολάνων, το οποίο ψηφίστηκε το 313 μ.χ από το Μέγα Κωνσταντίνο και τον Λικίνιο. Σύμφωνα με αυτό κάθε άνθρωπος μπορεί να πιστεύει σε όποια θρησκεία θέλει χωρίς να διώκεται. Αυτό αποδεικνύει την ύπαρξη σεβασμού στην ετερότητα και στα ανθρώπινα δικαιώματα.

Το έργο του Μεγάλου Βασιλείου ως πρεσβύτερου στην Καισαρεία παρουσιάζεται στη δέκατη έκτη ενότητα *“Μέγας Βασίλειος: ένας κορυφαίος ιεράρχης”*. Ο Μέγας Βασίλειος αναδείχτηκε σε αληθινό πατέρα χωρίς διάκριση για Χριστιανούς, Εβραίους και Εθνικούς. Έπεισε τους πλούσιους να σιτίσουν τους φτωχούς οργανώνοντας συσσίτια και μοίρασε την περιουσία του στους φτωχούς. Η βοήθεια του προσφέρονταν χωρίς εξαίρεση σε κάθε άνθρωπο που αντιμετώπιζε δυσκολίες. Από το έργο και τις πράξεις του Μεγάλου Βασιλείου γίνεται κοινωνός ο μαθητής των εννοιών της αλληλεγγύης, του σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και της αντιρατσιστικής συμπεριφοράς, οι οποίες είναι σημαντικές αρχές της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης.

Η εικοστή δεύτερη ενότητα *“Ο εκχριστιανισμός των σλαβικών λαών”* πραγματεύεται το έργο του Κύριλλου και του Μεθόδιου, οι οποίοι εκχριστιάνισαν τους Σλάβους σεβόμενοι την παράδοση, τον πολιτισμό και τη γλώσσα τους, βοηθώντας τους παράλληλα να αναπτυχθούν γλωσσικά με τη δημιουργία του σλαβικού αλφάβητου. Μετέφρασαν στη γλώσσα τους την Αγία Γραφή και τη θεία λειτουργία. Η συμπεριφορά τους περιέχει διαπολιτισμικά χαρακτηριστικά όπως ο σεβασμός στην ετερότητα, ο σεβασμός στον πολιτισμό των άλλων και η

ενσυναίσθηση.

Στο παγκόσμιο συμβούλιο των εκκλησιών αναφέρεται η τριακοστή πέμπτη διδακτική ενότητα, η οποία έχει ως τίτλο της *“Το όραμα και οι προσπάθειες για την ενότητα των Χριστιανών”*. Το παγκόσμιο συμβούλιο των εκκλησιών ασχολείται με θέματα κοινωνικού ενδιαφέροντος και προσπαθεί να επιτύχει την ένωση των διαιρεμένων χριστιανικών εκκλησιών. Από αυτή την ενότητα πηγάζουν έννοιες όπως ο σεβασμός στην ετερότητα και η αλληλεγγύη που συνδέονται άμεσα με τη διαπολιτισμική εκπαίδευση.

Συνοψίζοντας κανείς τα παραπάνω μπορεί να υποστηρίξει πως στα σχολικά εγχειρίδια του μαθήματος των Θρησκευτικών του γυμνασίου περιέχουν αρχές και ζητήματα διαπολιτισμικής εκπαίδευσης. Ο μαθητής έρχεται με έμμεσο τρόπο σε επαφή με έννοιες όπως ο σεβασμός της ετερότητας και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, ο σεβασμός της γυναίκας, η ενσυναίσθηση, η αλληλεγγύη και η αντιρατσιστική συμπεριφορά. Αυτές βοηθούν μακροπρόθεσμα τον άνθρωπο να αποκτήσει μία ολοκληρωμένη προσωπικότητα και να λειτουργεί ως ενεργό και υπεύθυνο μέλος του κοινωνικού συνόλου.

4. Συμπεράσματα - Προτάσεις

Συνοψίζοντας τα παραπάνω συμπεραίνει κανείς ότι το μάθημα των Θρησκευτικών δύναται να αποτελέσει τον πυλώνα μετάδοσης των βασικών αρχών της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης. Μολονότι, δεν υπήρξε ουσιαστικός και στοχευμένος σχεδιασμός, ώστε να υπάρξουν διαπολιτισμικά στοιχεία στα σχολικά εγχειρίδια του γυμνασίου, σε αυτά περιέχονται αντίστοιχες έννοιες όπως: ο σεβασμός της ετερότητας, ο σεβασμός των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, ο σεβασμός της γυναίκας, η ενσυναίσθηση, η αλληλεγγύη και η αντιρατσιστική συμπεριφορά.

Προτείνεται, λοιπόν, στους καθηγητές του μαθήματος να αναδεικνύουν τα αντίστοιχα ζητήματα, όπου υπάρχουν. Αυτό προϋποθέτει ότι σε εύλογο χρονικό διάστημα θα έχει προηγηθεί αντίστοιχη κατάρτιση και ενημέρωση τους με σεμινάρια και υποστηρικτικό υλικό. Μακροπρόθεσμα, είναι αναγκαίο στον επανασχεδιασμό του αναλυτικού προγράμματος να εισέλθουν στοχευμένα στοιχεία διαπολιτισμικής εκπαίδευσης, καθώς αυτά θα ωφελήσουν τόσο το μαθητή, όσο και το κοινωνικό σύνολο.

Βιβλιογραφία

Dietrich, I. (2006). *«Παιδεία και πολυπολιτισμικότητα - η μεταβολή των αιτημάτων προς τα σχολεία»*

, στο Χατζηδήμου Δ / Βιτσιλάκη Χ (επιμέλεια), Το σχολείο στην κοινωνία της πληροφορίας και της πολυπολιτισμικότητας, Πρακτικά ΙΑ Διεθνούς Συνεδρίου, Ρόδος, 21-23 Οκτωβρίου 2005, Θεσσαλονίκη: Κυριακίδης, 45-60.

Essinger, H. (1988). *Interkultureller Erziehung als antirassistische Erziehung*, In Pommerin G, Und im Ausland sind die Deutsche auch Fremde, Frankfurt, 58-72.

Essinger, H. (1990). *Interkultureller Erziehung in multiethnischen Gesellschaften Die Bruecke*, 52, 22-31.

Grimmitt, M. (1994). Religious education and ideology of pluralism *British Journal of Religious Education*, 16 (3), 133-147.

Gundara, J. (2000). Religion, human rights and intercultural education *Intercultural Education*, 11 (2), 127-136.

Jackson, R. (2004). Intercultural education and recent European pedagogies of religious education *Intercultural Education*, 5 (1), 2-14.

Julian, J. (2000). On religious freedom and civic learning *Intercultural Education*, 11 (2), 137-144.

Nielsen, J. (1994). Muslims, pluralism and the European nation state *European Journal of International Studies*, 5 (1), 18-22.

Salvadori, R. (1997). The difficulties of interculturalism *European Journal of Intercultural Studies*, 8 (2), 185-191.

Zambeta, E. (2000). Religion and national identity in Greek education *Intercultural Education*, 11 (2), 145-155.

Αναστασίου, Ο. (2011). Ερμηνευτική και εννοιολογική προσέγγιση στη θρησκευτική εκπαίδευση: Μια διαφορετική προοπτική στο μάθημα των Θρησκευτικών *Επιστημονικό Βήμα*, 15, 201-210.

Βακαλιός, Θ. (1997). *Το πρόβλημα της Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης στη Δυτική Θράκη*, Αθήνα: Gutenberg.

Γκόβαρης, Χ. (2001). *Εισαγωγή στη Διαπολιτισμική Εκπαίδευση*, Αθήνα: Ατραπός.

Γριζοπούλου, Ο., & Καζλάρη, Π. (2006). *Θρησκευτικά Α΄ Γυμνασίου. Παλαιά Διαθήκη. Η προϊστορία του Χριστιανισμού*, Αθήνα: Οργανισμός Εκδόσεως Διδακτικών Βιβλίων.

Κανακίδου, Ε., & Παπαγιάννη, Β. (1998). *Διαπολιτισμική Αγωγή*, Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

Καραχάλιας, Σ., Μπράτη, Π., Πασσάκος, Δ., Φίλιας, Γ. (2011). *Θρησκευτικά Γ΄ Γυμνασίου. Θέματα από την Ιστορία της Εκκλησίας*, Αθήνα: Οργανισμός Εκδόσεως Διδακτικών Βιβλίων.

Κυριαζή, Ν. (2009). *Η κοινωνιολογική έρευνα. Κριτική επισκόπηση των μεθόδων και των τεχνικών*, Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

Ματσαγγούρας, Η. (2007). *Στρατηγικές διδασκαλίας*, Αθήνα: Gutenberg.

Μπερερής, Π. (2001). *Για μια διαπολιτισμική εκπαίδευση σε μια πολυπολιτισμική κοινωνία*, Αθήνα: Apiroshora.

Νικολάου, Γ. (2005). *Διαπολιτισμική Διδακτική. Το νέο περιβάλλον. Βασικές αρχές*, Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

Νικολάου, Γ. (2007). *Η διαθεματική αξιοποίηση των αρχών της Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης μέσα από το Αναλυτικό πρόγραμμα του Δημοτικού Σχολείου*, στο συνέδριο «Η πρωτοβάθμια εκπαίδευση και οι προκλήσεις της εποχής μας», ΠΤΔΕ Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, 17-20 Μαΐου 2007, 1173-1185.

Ξωχέλλης, Π. (1994). *Η εκπαίδευση στο κατώφλι του 21^{ου} αιώνα στο Δ. Παπαδοπούλου (επιμέλεια), Σύγχρονα παγκόσμια προβλήματα και η ευθύνη του επιστήμονα*, Θεσσαλονίκη: Σάκκουλας, 209-222.

Σχισμένος, Κ. (2009). *Ο ρόλος του θεολόγου εκπαιδευτικού στο διαπολιτισμικό σχολείο* *Επιθεώρηση Εκπαιδευτικών Θεμάτων*, 15, 94-104.

Τολούδη, Φ., & Μαλιγκούδη, Χ. (2008). *Προαγωγή της διαπολιτισμικότητας κατά τη διδακτική πράξη: Πρακτικές εφαρμογές*, στο *Μεθοδολογικός Οδηγός για τη χρήση σχολικών βιβλίων του Γυμνασίου. Η διαπολιτισμική διάσταση στη διδασκαλία*, Θεσσαλονίκη: Τμήμα Φιλοσοφίας και Παιδαγωγικής Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, 61-73.

Τσανανάς, Γ., & Μπάρλος, Α. (2007). *Θρησκευτικά Β΄ Γυμνασίου. Καινή Διαθήκη. Ο Ιησούς Χριστός και το έργο του*, Αθήνα: Οργανισμός Εκδόσεως Διδακτικών Βιβλίων.

Βιογραφικό σημείωμα

Ο κύριος Καδιγιαννόπουλος Γεώργιος είναι καθηγητής Οικιακής Οικονομίας στη

δευτεροβάθμια εκπαίδευση, κάτοχος μεταπτυχιακού στη «Βιώσιμη Ανάπτυξη» και διδάκτορας του ΠΤΔΕ του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων.

Η παρούσα εργασία αποτελεί μια εμπλουτισμένη μορφή της εργασίας με τίτλο: «Οι δυνατότητες προώθησης της Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης μέσω των σχολικών εγχειριδίων του μαθήματος των Θρησκευτικών του γυμνασίου», η οποία παρουσιάστηκε στο 16^ο Διεθνές Συνέδριο που διοργανώθηκε από το Πανεπιστήμιο Πατρών με θέμα: “Οργάνωση και Διοίκηση της Εκπαίδευσης, Διαπολιτισμικότητα και τα ελληνικά ως ξένη γλώσσα” που πραγματοποιήθηκε στην Πάτρα 28-30 Ιουνίου 2013.